

Asia: VN/9336/2025

Lausuntopyyntö maa- ja metsätalousministeriön luonnoksesta Suomen karhukannan hoitosuunnitelmaksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään.

Suomen eläinoikeusjuristit ry kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Karhut ovat Euroopan unionin (EU) luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteeseen IV kuuluvia, tiukasti suojeltuja eläimiä, joiden tappaminen on kielletty ilman direktiivin 16 artiklan poikkeusedellytyksiä. Kansallinen lainsäädäntö ja hallinnolliset käytännöt eivät saa olla EU-oikeuden vastaisia. Direktiivin lajisuojelutavoitteita ei tulisi kansallisella tasolla heikentää, vaan pikemminkin vahvistaa luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan edellyttämällä tavalla.

Suotuisan suojelutason viitearvon asettaminen

Suotuisa suojelutaso on tieteellinen käsite, joka perustuu EU:n luontodirektiivin 1.i artiklan määritelmään ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Suotuisaa suojelun tasoa ei voida sekoittaa mahdollisesti asetettaviin viitearvoihin.

Hoitosuunnitelmassa karhun suotuisan suojelutason viitearvoksi on määritetty 1400 yksilöä. Luonnonvarakeskus on todennut vuonna 2022, että:

“viitearvon käsite sijoittuu tutkimuksen ja politiikan rajapintaan. Käsite sisältää luonnontieteellisiä kysymyksiä suden biologiasta, mutta myös arvovalintoja, jotka kuvaavat, kuinka voimakkaasti

yhteiskunta haluaa sutta suojella. Viitearvo voidaan määritellä vasta sitten, kun yhteiskunnalliset valinnat on tehty.”

Viitearvon asettamiseen liittyy poliittisia valintoja. Vaikka hoitosuunnitelman luonnoksessa (s. 14) esitetään, ettei viitearvolla viitata karhukannan tavoitetasoon, pyritään viitearvon tarkastelulla ja määrittämisellä karhukannan hoidon tukemiseen niin, että karhukanta laskisi viitearvon tasolle. Kirjaus viittaa siihen, että viitearvolla pyritään mahdollistamaan ensisijassa kannanhoidollinen metsästys. Tätä havaintoa tukee luonnoksessa usein toistuva näkemys siitä, että hoitosuunnitelman tavoitteena on mahdollistaa kannanhoidollinen metsästys.

Hoitosuunnitelman mukaan karhuja ei uhkaa elinympäristöjen häviäminen, ja koska karhukannalla on vahva yhteys Venäjälle, on Suomen karhukanta elinvoimainen. Suojelutason uhkatekijäksi on arvioitu metsästys, ja kannanhoidollinen metsästys on siten uhka suotuisan suojelutason säilyttämiselle. Karhujen elinympäristöjä uhkaa myös ihmisasutuksen ja maatalousalueiden laajeneminen.

Viitearvon määrittelyn tulisi perustua parhaaseen saatavilla olevaan tieteelliseen tietoon, ja sen määrittämisessä on huomioitava varovaisuusperiaate. Suomen eläinoikeusjuristit ry pitää kannanhoitosuunnitelman puutteena sitä, että suotuisan suojelutason viitearvon määrittämisessä ei ole lainkaan huomioitu karhukannan geneettistä elinvoimaisuutta eikä Suomen ekologista kantokykyä. Viitearvon määrittelyssä ei ole huomioitu varovaisuusperiaatetta ja lisäksi siinä on virheellisesti huomioitu kolmansien valtioiden karhupopulaatiot. Viitearvon määrittämisen tulisi pohjautua kattavaan tieteelliseen näyttöön, ei poliittisiin tai hallinnollisiin intresseihin. Maa- ja metsätalousministeriön rooli suotuisan suojelutason määrittämisessä voi johtaa poliittisten ja taloudellisten intressien vaikuttamiseen tieteellisiin päätöksiin.

Suomen eläinoikeusjuristit ry kiinnittää huomiota siihen, että kannanhoitosuunnitelmassa esitetty tulkinta metsästyksen vaikutuksesta luontodirektiivin tavoitteen toteutumiseen on vääristynyt. Kannanhoitosuunnitelman mukaan ”metsästyksen vaikutus luontodirektiivin tavoitteeseen – eli suotuisan suojelutason saavuttamiseen – on aina neutraali, kun kanta on suotuisalla suojelutasolla ja metsästys mitoitetaan siten, että suotuisa suojelutaso ei vaarannu.”

Tämä tulkinta ei kuitenkaan vastaa luontodirektiivin 2 artiklan sanamuotoa. Artiklan 1 kohdassa todetaan, että direktiivin tavoitteena on ”edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelemalla luontotyyppejä sekä luonnonvaraista eläimistöä ja kasvistoa.”

Kannanhoitosuunnitelman esittämä näkökulma yksinkertaistaa ja kaventaa luontodirektiivin tavoitteiden tulkintaa perusteettomasti. Samalla se ohittaa direktiivin 16 artiklassa säädetyn poikkeusjärjestelmän, jonka soveltaminen edellyttää suotuisan suojelutason lisäksi 1) muun tyydyttävän ratkaisun puuttumista ja 2) hyväksyttävää päämäärää tiukasta suojelusta poikkeamiselle. Kannanhoitosuunnitelman tavoittelemalla karhun ns. kannanhoidollisen metsästyksen käynnistämällä olisi vakavia, laajakantoisia vaikutuksia Suomen luonnolle.

Kannanhoidollinen metsästys

Karhun suotuisan suojelutason toteaminen ei yksinään täytä suojelusta poikkeamisen edellytyksiä. Suurpetojen tiukasta suojelusta poikkeaminen edellyttää myös luontodirektiivin 16 artiklan muiden kriteerien täyttymistä – pelkästään lajin elinvoimaisuus ei mahdollista tiukasti suojeltujen lajien yksilöiden tappamista. Lisäksi tulee arvioida mm. muut tyydyttävät ratkaisut sekä asettaa lainmukainen päämäärä metsästykselle.

Oikeuskäytännön mukaan kannanhoito ei ole itsessään lain mukainen peruste poikkeusluvalle. Poikkeusta voidaan soveltaa vain konkreettisesti ja tapauskohtaisesti erityisten vaatimusten täyttämiseksi erityistilanteissa. Hyväksyttävä päämäärä ei siten voi olla yleisluonteinen esimerkiksi hoitosuunnitelman tasolla. Poikkeuksen myöntäminen vaatii myös vaihtoehtoisten ratkaisujen selvittämistä. Välttämättömyys tulee osoittaa tapauskohtaisesti.

Hoitosuunnitelmassa viitataan notorisena seikkana karhukantojen tihentymisestä aiheutuviin ongelmiin. Hoitosuunnitelmasta ei kuitenkaan ilmene näiden ongelmien laatu eikä niiden laajuus. Hoitosuunnitelmassa ei lainkaan arvioida vaihtoehtoisia keinoja näiden ongelmien ratkaisemiseksi, ja karhujen kasvavasta tiheydestä aiheutuvaksi arvioidut ongelmat perustuvat lähinnä ennakointiin eikä nykytilanteeseen. Hoitosuunnitelmassa tuodaan esiin, ettei karhukanta ole aiheuttanut merkittäviä vaaratilanteita, vaikka kanta on ollut kasvussa. Lisäksi mainitaan, että metsästyksellä pyritään edistämään sosiaalista sietokykyä suurpetoja kohtaan ja ylläpitämään näiden arvostusta. Tämä näkemys on kuitenkin vinoutunut – eläinten tappaminen ei tutkitusti arvostusta ja sietokykyä eläimiä kohtaan. Hoitosuunnitelman arvio jää puutteelliseksi ja siten oikeudellisesti kestävämmäksi.

Hoitosuunnitelman mukaan suojelusta poikkeaminen voi perustua ennalta rajoitettuun kiintiöön. Tämä ei kuitenkaan täysin pidä paikkaansa. Ennalta rajoitettu kiintiö voi toimia vain kehyksenä, jonka puitteissa riistakeskus voi myöntää poikkeuslupia. Poikkeuslupan tulee kuitenkin aina perustua huolelliseen arvioon siitä, täyttyvätkö artikla 16:ssa säädetyt poikkeusedellytykset. Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että pyrkimys mahdollistaa kannanhoidollinen metsästys on vastoin luontodirektiiviä. Kansallista sääntelyä, joka on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, ei voida soveltaa.

Lisäksi Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että ajavien koirien käyttö karhunmetsästyksessä on kiellettävä. Ajavien koirien käyttö karhunmetsästyksessä tulee kieltää. Plottikoirien käyttö altistaa niin koiran kuin karhun merkittävälle fyysiselle ja psyykkiselle kärsimykselle.

Lopuksi

Maa- ja metsätalousministeriöllä sekä Suomen riistakeskuksella on kytkös metsästysintresseihin, joka haastaa päätöksenteon puolueettomuutta. Päätöksenteossa tulisi huomioida entistä paremmin lajien suojelu ja riippumaton tutkimus. Kuudennen sukupolven alkuun keskellä Suomen valtion tulisi pyrkiä vahvistaa luonnonvaraisten eläinten suojelua, ei heikentää sitä. Jokaisen luonnonvaraisen eläinyksilön oikeus elämään ja luontaiseen elinympäristöön tulisi vahvistaa perustuslain tasolla.

21.5.2025

Venla Mathlein, hallituksen puheenjohtaja

Anna Turkki, hallituksen 2. varapuheenjohtaja

Olivia Palenius, hallituksen varajäsen

Lausunnon keskeinen sisältö

Tiivistelmä lausunnon keskeisestä sisällöstä (enimmäispituus 1 sivu.)

Karhut ovat Euroopan unionin (EU) luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteeseen IV kuuluvia, tiukasti suojeltuja eläimiä, joiden tappaminen on kielletty ilman direktiivin 16 artiklan poikkeusedellytyksiä.

Suotuisa suojelutaso on tieteellinen käsite, joka perustuu EU:n luontodirektiivin 1.i artiklan määritelmään ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Suotuisaa suojelun tasoa ei voida sekoittaa mahdollisesti asetettaviin viitearvoihin. Luonnonvarakeskus on todennut vuonna 2022, että: “viitearvon käsite sijoittuu tutkimuksen ja politiikan rajapintaan. Käsite sisältää luonnontieteellisiä kysymyksiä suden biologiasta, mutta myös arvovalintoja, jotka kuvaavat, kuinka voimakkaasti yhteiskunta haluaa suttu suojella. Viitearvo voidaan määritellä vasta sitten, kun yhteiskunnalliset valinnat on tehty.”

Viitearvon asettamiseen liittyy siis poliittisia valintoja. Vaikka hoitosuunnitelman luonnoksessa (s. 14) esitetään, ettei viitearvolla viitata karhukannan tavoitetasoon, pyritään viitearvon tarkastelulla ja määrittämisellä karhukannan laajamittaiseen metsästyksen niin, että karhukanta laskisi viitearvon tasolle.

Kannanhoidollinen metsästys on uhka karhun suotuisan suojelutason säilyttämiselle. Karhujen elinympäristöjä uhkaa myös ihmisasutuksen ja maatalousalueiden laajeneminen. Viitearvon määrittelyssä ei ole huomioitu varovaisuusperiaatetta. Siinä on virheellisesti huomioitu kolmansien valtioiden karhupopulaatiot. Suotuisan suojelutason viitearvon määrittämisessä ei ole lainkaan huomioitu karhukannan geneettistä elinvoimaisuutta. Maa- ja metsätalousministeriön rooli suotuisan suojelutason määrittämisessä voi johtaa poliittisten ja taloudellisten intressien vaikuttamiseen tieteellisiin päätöksiin.

Kannanhoitosuunnitelmassa esitetty tulkinta metsästyksen vaikutuksesta luontodirektiivin tavoitteen toteutumiseen on vääristynyt.

Kannanhoitosuunnitelman mukaan “metsästyksen vaikutus luontodirektiivin tavoitteeseen – eli suotuisan suojelutason saavuttamiseen – on aina neutraali, kun kanta on suotuisalla suojelutasolla ja

metsästys mitoitetaan siten, että suotuisa suojelutaso ei vaarannu.” Tämä tulkinta ei kuitenkaan vastaa luontodirektiivin 2 artiklan sanamuotoa. Artiklan 1 kohdassa todetaan, että direktiivin tavoitteena on ”edistää luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelemalla luontotyyppejä sekä luonnonvaraista eläimistöä ja kasvistoa.” Kannanhoitosuunnitelman esittämä näkökulma yksinkertaistaa ja kaventaa luontodirektiivin tavoitteiden tulkintaa perusteettomasti. Kannanhoitosuunnitelman tavoittelemalla karhun ns. kannanhoidollisen metsästyksen käynnistämällä olisi vakavia, laajakantoisia vaikutuksia Suomen luonnolle ja sen monimuotoisuudelle.

Karhun suotuisan suojelutason toteaminen ei yksinään täytä suojelusta poikkeamisen edellytyksiä. Suurpetojen tiukasta suojelusta poikkeaminen edellyttää myös luontodirektiivin 16 artiklan muiden kriteerien täyttymistä – pelkästään lajin elinvoimaisuus ei mahdollista tiukasti suojeltujen lajien yksilöiden tappamista. Lisäksi tulee arvioida mm. muut tyydyttävät ratkaisut sekä asettaa lainmukainen päämäärä metsästykselle. Oikeuskäytännön mukaan kannanhoito ei ole itsessään lain mukainen peruste poikkeusluvalle. Poikkeusta voidaan soveltaa vain konkreettisesti ja tapauskohtaisesti erityisten vaatimusten täyttämiseksi erityistilanteissa. Hyväksyttävä päämäärä ei siten voi olla yleisluonteinen esimerkiksi hoitosuunnitelman tasolla. Poikkeuksen myöntäminen vaatii myös vaihtoehtoisten ratkaisujen selvittämistä. Välttämättömyys tulee osoittaa tapauskohtaisesti.

Hoitosuunnitelmassa viitataan notorisena seikkana karhukantojen tihentymisestä aiheutuviin ongelmiin. Hoitosuunnitelmasta ei kuitenkaan ilmene näiden ongelmien laatu eikä niiden laajuus. Hoitosuunnitelmassa ei lainkaan arvioida vaihtoehtoisia keinoja näiden ongelmien ratkaisemiseksi, ja karhujen kasvavasta tiheydestä aiheutuvaksi arvioidut ongelmat perustuvat lähinnä ennakointiin eikä nykytilanteeseen. Hoitosuunnitelmassa tuodaan esiin, ettei karhukanta ole aiheuttanut merkittäviä vaaratilanteita, vaikka kanta on ollut kasvussa. Lisäksi mainitaan, että metsästyksellä pyritään edistämään sosiaalista sietokykyä suurpetoja kohtaan ja ylläpitämään näiden arvostusta. Tämä näkemys on kuitenkin vinoutunut – eläinten tappaminen ei tutkitusti arvostusta ja sietokykyä eläimiä kohtaan. Hoitosuunnitelman arvio jää puutteelliseksi ja siten oikeudellisesti kestävämmäksi.

Hoitosuunnitelman mukaan suojelusta poikkeaminen voi perustua ennalta rajoitettuun kiintiöön. Tämä ei kuitenkaan täysin pidä paikkaansa. Ennalta rajoitettu kiintiö voi toimia vain kehyksenä, jonka puitteissa riistakeskus voi myöntää poikkeuslupia. Poikkeusluvan tulee kuitenkin aina perustua huolelliseen arvioon siitä, täyttyvätkö artikla 16:ssa säädetyt poikkeusedellytykset. Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että pyrkimys mahdollistaa kannanhoidollinen metsästys on vastoin luontodirektiiviä. Kansallista sääntelyä, joka on ristiriidassa EU-oikeuden kanssa, ei voida soveltaa.

Lisäksi Suomen eläinoikeusjuristit ry katsoo, että ajavien koirien käyttö karhunmetsästyksessä on kiellettävä. Ajavien koirien käyttö karhunmetsästyksessä tulee kieltää. Plottikoirien käyttö altistaa niin koiran kuin karhun merkittävälle fyysiselle ja psyykkiselle kärsimykselle.

Maa- ja metsätalousministeriöllä sekä Suomen riistakeskuksella on kytkös metsästysintresseihin, joka haastaa päätöksenteon puolueettomuutta. Päätöksenteossa tulisi huomioida entistä paremmin lajien suojelu ja riippumaton tutkimus. Kuudennen sukupoltoaallon keskellä Suomen valtion tulisi pyrkiä vahvistaa luonnonvaraisten eläinten suojelua, ei heikentää sitä. Jokaisen luonnonvaraisen eläinyksilön oikeus elämään ja luontaiseen elinympäristöön tulisi vahvistaa perustuslain tasolla.

Turkki Anna
Suomen eläinoikeusjuristit ry